

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU SOOVITUS,

18. detsember 2006,

võtmepädevuste kohta elukestvas õppes

(2006/962/EÜ)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 149 lõiget 4 ja artikli 150 lõiget 4,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust ⁽²⁾,toimides asutamislepingu artiklis 251 sätestatud korras ⁽³⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Ülemkogu jõudis 23.-24. märtsi 2000. aasta Lissaboni istungil järeldusele, et üleeuroopaliselt tuleks määratleda elukestva õppe kaudu saavutatavad uued põhioskused, mis oleks üheks Euroopa peamiseks vastuseks globaliseerumisele ning üleminekule teadmispõhisele majandusele, ning rõhutas, et Euroopa peamiseks varaks on selle inimesed. Nendele järeldustele on hiljem korduvalt tähelepanu juhitud, sealhulgas ka 20.-21. märtsi 2003. aasta ja 22.-23. märtsi 2005. aasta Euroopa Ülemkogu Brüsseli istungitel ning 2005. aastal heaks kiidetud uuendatud Lissaboni strateegias.
- (2) Euroopa Ülemkogu 23.-24. märtsi 2001. aasta Stockholmi istungil ja 15.-16. märtsi 2002. aasta Barcelona istungil kinnitati Euroopa haridus- ja koolitussüsteemidele konkreetsed eesmärgid ning tööprogramm ("Haridus ja koolitus 2010") nende saavutamiseks aastaks 2010. Need eesmärgid kätkevad oskusi teadmispõhises ühiskonnas hakkamasamiseks ning konkreetseid sihte seoses keeleõppe edendamise ja ettevõtlikkuse suurendamisega ning Euroopa dimensiooni üldise laiendamise hariduses.
- (3) Komisjoni teatise Euroopa elukestva õppe piirkonna rajamine ning sellele järgnenud nõukogu 27. juuni 2002. aasta otsuses ⁽⁴⁾ nimetati "uute põhioskuste" andmist prioriteediks ning rõhutati, et elukestvasse õppesse tuleb kaasata kõik vanusegrupid eelkooliealistest lastest pensionärideni.
- (4) 2003. aasta märtsis ja detsembris Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogude istungitel rõhutati seoses ühenduse

tööhõiveolukorra parandamisega vajadust arendada elukestvat õpet, keskendudes eelkõige aktiivsetele ja ennetavatele meetmetele töötute ja mitteaktiivsete inimeste toetuseks. Lähtuti tööhõivega tegeleva tööühma aruandest, milles rõhutati vajadust suurendada inimeste võimet kohaneda muutustega, inimeste tööturule toomise olulisust ning elukestva õppe tähtsust.

- (5) 2003. aasta mais võttis nõukogu vastu viis üleeuroopalist sihti, aidates seega luua mõõdetavat süsteemi Euroopa keskmiste näitajate parandamiseks. Need sihid, mis peegeldavad lugemisoskust, koolist väljalangemist, keskhariduse omandamist ning täiskasvanute osalemist elukestvas õppes ja on tihedalt seotud võtmepädevuste arendamisega.
- (6) 2004. aasta novembris kinnitatud nõukogu aruandes hariduse rolli laienemise kohta rõhutati, et haridus aitab säilitada ja uuendada ühist kultuurilist tausta ühiskonnas ning õppida selliste sotsiaalsete ja kodanikuühiskonna oluliste väärtuste kohta nagu kodakondsus, võrdsus, sallivus ja austamine ning on eriti oluline ajal, mil kõik liikmesriigid seisavad silmitsi küsimusega, kuidas tulla toime suureneva sotsiaalse ja kultuurilise mitmekesisusega. Võimaldades inimestel tööturule siseneda ja sinna püsima jääda, täidab haridus olulist rolli sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamisel.
- (7) 2005. aastal kinnitas komisjon haridus- ja koolituslaste Lissaboni eesmärkide saavutamise aruande, millest nähtus, et 15-aastaste lugemisoskuses mahajääjate suhtarvu vähendamises ega keskhariduse omandamise määra suurendamises pole edasiminekut toimunud. Koolist väljalangemine on küll mõnevõrra vähenenud, kuid praeguse tempo juures jäävad sihid, mis nõukogu kehtestas 2003. aasta mais, saavutamata. Täiskasvanute osalemine õppetegevuses ei suurene kiirusega, mis võimaldaks 2010. aasta eesmärgi saavutamist, ning andmed näitavad, et madala kvalifikatsiooniga inimeste puhul on tõenäosus jätkuõppeks on väiksem.
- (8) Pädevuste ja kvalifikatsioonide elukestva arendamise meetmetega, mis Euroopa sotsiaalpartnerid 2002. aasta märtsis vastu võtsid, rõhutatakse ettevõtete vajadust oma struktuuri üha kiiremini muuta, et konkurents püsida. Tõhustatud rühmatöö, lamedamad hierarhiad, vastutuse jagamine ja vajadus tulla toime mitme tööülesandega korraga aitavad

⁽¹⁾ ELT C 195, 18.8.2006, lk 109.⁽²⁾ ELT C 229, 22.9.2006, lk 21.⁽³⁾ Euroopa Parlamendi 26. septembri 2006. aasta arvamus (Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata) ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta otsus.⁽⁴⁾ EÜT C 163, 9.7.2002, lk 1.

kaasa õppivate organisatsioonide arengule. Selles kontekstis on uute konkurentsivõime strateegiate aluseks organisatsioonide suutlikkus vajalikud pädevused kindlaks teha, neid rakendada ja tunnustada ning innustada kõiki töötajaid neid pädevusi omandama.

- (9) Kutseharidust ja -koolitust käsitlevast 2004. aasta Maastrichti uuringust ilmneb, et Euroopa tööjõu haridustase ei vasta kaugeltki uute töökohtade jaoks vajalikule ettevalmistusele. Uuringust nähtub, et üle kolmandiku Euroopa tööjõust (80 miljonit inimest) on madala kvalifikatsiooniga, ehkki prognoosid näitavad, et 2010. aastaks nõuavad peaaegu 50 % uutest töökohtadest kolmanda taseme haridust, veidi alla 40 % keskkooliharidust ning ainult umbes 15 % sobivad põhiharidusega inimestele.
- (10) 2004. aastal kinnitatud nõukogu ja komisjoni ühises aruandes tööprogrammi "Haridus ja koolitus 2010" kohta rõhutatakse vajadust tagada liikmesriikide elukestva õppe strateegiatega, et kõigil kodanikel oleks vajalikud pädevused. Reformide hoogustamiseks ja lihtsustamiseks soovitatakse aruandes töötada välja ühised Euroopa suunised ja põhimõtted ning seatakse esikohale võtmepädevuste raamistikule.
- (11) 22.-23. märtsil 2005 Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogu järeldustele lisatud noortepaktis rõhutati vajadust toetada ühise põhioskuste kogumi väljatöötamist.
- (12) Vajadus õpetada noortele vajalikke võtmepädevusi ning tõsta haridustaset moodustab lahutamatu osa 2005. aasta juunis Euroopa Ülemkogus heaks kiidetud majanduskasvu ja töökohtade loomise ühtsetest suunistest aastateks 2005–2008. Elukõige nõutakse tööhõivesuunistes haridus- ja koolitussüsteemide kohandamist uutele nõuetele, määrares liikmesriikide reformikavade raames täpsemalt kindlaks töökohtadega seotud vajadused ja võtmepädevused. Lisaks nõutakse tööhõivesuunistes soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise ja soolise võrdõiguslikkuse tagamist kõigis tegevustes ning keskmise tööhõive saavutamist Euroopa Liidus 70 % üldiselt ning naiste tööhõive osas vähemalt 60 % ulatuses.
- (13) Käesoleva soovitusena tuleks aidata tõsta tulevikule suunatud Euroopa ühiskonna vajadustega arvestava hariduse ja koolituse kvaliteeti, toetades ja täiendades liikmesriikide tegevust, mis tagab, et alushariduse ja -õppe süsteemid pakuvad kõigile noortele võimaluse omandada võtmepädevused tasemel, mis võimaldaks neil edasi õppida ja valmistaks neid ette tööeluks ja täiskasvanuikka jõudmiseks, ning et täiskasvanutel oleks võimalik võtmepädevusi ühtse ja laialdase elukestva õppe süsteemi kaudu arendada ja ajakohastada. Käesolev soovitus peaks andma poliitikutele, haridus- ja kutseõppespetsialistidele, sotsiaalpartneritele ning õppijatele endile võtmepädevusi käsitlevad ühtse

Euroopa lähteraamistiku, mis lihtsustaks riiklike reforme ning teabevahetust liikmesriikide ja komisjoni vahel tööprogrammi "Haridus ja koolitus 2010" raames, mille eesmärgiks on saavutada kokku lepitud üleeuroopalised sihid. Lisaks peaks käesoleva soovitusena toetama ka teisi seotud poliitikavaldkondi, nagu näiteks tööhõive- ja sotsiaalpoliitika ning muud noori mõjutavad poliitikavaldkonnad.

- (14) Kuivõrd käesoleva soovitusena eesmärke, milleks on toetada ja täiendada liikmesriikide tegevust andes ühise lähtepunkti, mis hoogustaks ning lihtsustaks riiklike reforme ning edasist koostööd liikmesriikide vahel, ei saa liikmesriigid piisaval määral saavutada ja see on meetme mõju ulatuse tõttu paremini saavutatav ühenduse tasandil, võib ühendus võtta meetmeid kooskõlas asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe soovitus kaugemale sellest, mis on vajalik kõnealuste eesmärkide saavutamiseks, jättes soovitusena rakendamise liikmesriikide pädevusse,

SOOVITAB KÄESOLEVAGA LIIKMESRIIKIDEL:

kaasata võtmepädevuste kõigile tagamine elukestva õppe strateegiatesse, sealhulgas üldise kirjaoskuse saavutamise strateegiatesse, ning toetuda lisas toodud dokumendile "Võtmepädevused elukestvas õppes – üleeuroopaline lähteraamistik" (edaspidi "lähteraamistik"), et:

1. alusharidus ja -õpe pakuks kõigile noortele võimalusi võtmepädevuste omandamiseks tasemel, mis valmistab neid ette täiskasvanuikka jõudmiseks ning oleks aluseks õpingute jätkamisele ja tööelule;
2. loodaks asjakohane säte ka nendele noortele inimestele, kes isiklike, sotsiaalsete, kultuuriliste või majanduslike olude tõttu on ebasoodsas olukorras ja vajavad seega oma hariduspotentsiaali realiseerimiseks erilist toetust;
3. täiskasvanud saaksid võtmepädevusi kogu elu arendada ja täiendada ning et erilist tähelepanu pööratakse prioriteetseks seatud sihtrühmadele, näiteks isikutele, kellel on vaja oma oskusi täiendada, riiklikus, piirkondlikus ja/või kohalikus kontekstis;
4. tagada täiskasvanute jätkuõppe ja -koolituse arendamiseks vajaliku infrastruktuuri olemasolu (õpetajad ja koolitajad, tunnustus- ja hindamismenetlused, meetmed, mis tagavad võrdse juurdepääsu elukestvale õppele ja tööturule, ning toetus õppijatele), mis arvestaks täiskasvanute erinevaid vajadusi ja pädevusi;
5. tagada täiskasvanuhariduse ja täiskasvanute koolituse ühtsus, sidudes need tihedalt tööhõive-, sotsiaal-, kultuuri- ja innovatsioonipoliitika ning teiste noori mõjutavate

poliitikavaldkondadega ning tehes koostööd sotsiaalpartnerite ning teiste huvigruppidega;

VÕTAB KÄESOLEVAGA TEADMISEKS KOMISJONI KAVATSUSE:

1. toetada liikmesriikide tööd haridus- ja koolitussüsteemide arendamisel ning käesoleva soovitusel rakendamisel ja levitamisel, võttes sealhulgas kasutusele lähteraamistik mis aitaks lihtsustada üksteiselt õppimist ja heade tavade vahetamist; jälgida arengut ning esitada iga kahe aasta tagant tööprogrammi "Haridus ja koolitus 2010" arenguaruandeid;
2. juhendada ühenduse haridus- ja koolitusprogramme rakendades lähteraamistikust ning tagada, et sellised programmid edendaksid võtmepädevuste omandamist;
3. aidata kaasa lähteraamistiku laiemale kasutamisele ühenduse asjaomastes poliitikavaldkondades ja eelkõige

tööhõive-, noorsoo-, kultuuri- ja sotsiaalpoliitika rakendamisel ning arendada tihedamaid suhteid sotsiaalpartnerite ja teiste nimetatud valdkondades tegutsevate organisatsioonidega;

4. analüüsida lähteraamistiku mõju tööprogrammi "Haridus ja koolitus 2010" kontekstis ning esitada 18. detsember 2010 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande omandatud kogemuste ning tehtud järelduste kohta.

Brüssel, 18. detsember 2006.

Euroopa Parlamendi nimel
president

J. BORRELL FONTELLES

Nõukogu nimel
eesistuja

J.-E. ENESTAM

LISA

VÕTMEPÄDEVUSED ELUKESTVAS ÕPPES – EUROOPA LÄHTERAAMISTIK**Taust ja eesmärgid**

Globaliseerumine seab Euroopa Liidule jätkuvalt uusi väljakutseid, seepärast vajab iga kodanik laialdasi võtmepädevusi, et paindlikult kohaneda kiirete muutuste ja maailmaga, kus kõik on omavahel üha enam seotud.

Haridusel oma kaksikrollis – nii sotsiaalses kui ka majanduslikus plaanis – on võtmetähtsus selle tagamisel, et Euroopa kodanikud omandaksid võtmepädevused, mis on vajalikud seesuguste muutustega paindlikuks kohanemiseks.

Kasutades mitmekesiseid ja erinevaid pädevusi, tuleks eelkõige võtta arvesse õppijate erinevaid vajadusi, tagades võrdsuse ja juurdepääsu neile elanikkonnarühmadele, kes isiklike, sotsiaalsete, kultuuriliste või majanduslike olude tõttu on hariduse osas ebasoodsas olukorras ja vajavad seega oma hariduspotentsiaali realiseerimiseks erilist toetust. Sellised elanikkonnarühmad on näiteks väheste põhioskustega, eelkõige väheste kirjaoskusega inimesed, kooli pooleli jätnud, pikaajalised töötud ja inimesed, kes naasevad tööle pärast pikaajalist puhkust, vanemaealised, sisseerändajad ja puudega inimesed.

Selles kontekstis on käesolevate suuniste põhieesmärgid järgmised:

- 1) välja selgitada ja määratleda võtmepädevused, mis on vajalikud eneseteostuseks, aktiivseks kodakondsuseks, sotsiaalseks ühtekuuluvuseks ja töö leidmiseks teadmisteühiskonnas;
- 2) toetada liikmesriikide tööd, mis aitab tagada, et alushariduse ja -õppe lõpuks on noorte võtmepädevused arenenud sellisele tasemele, mis valmistab neid ette täiskasvanuikka jõudmiseks, ja et täiskasvanutel oleks võimalus võtmepädevusi kogu elu jooksul edasi arendada ja ajakohastada;
- 3) koostada Euroopa lähtemeedepoliitikute, haridusspetsialistide, tööandjate ja õppijate endi tarbeks, mis lihtsustaks riigisest ja ELi tasandi tööd ühiste eesmärkide saavutamise nimel;
- 4) luua raamistik edasiseks tegevuseks ühenduse tasandil nii tööprogrammi "Haridus ja koolitus 2010" kui ühenduse haridus- ja koolitusprogrammide raames.

Võtmepädevused

Mõistet "pädevus" määratletakse siin kui asjakohast teadmiste, oskuste ja suhtumiste kogumit. Võtmepädevused on pädevused, mida vajavad kõik inimesed, et tagada eneseteostus ja areng, kodanikuaktiivsus, sotsiaalne kaasatus ning tööhõive.

Käesolevas lähteraamistikus määratletakse kaheksa võtmepädevust:

1. Emakeeleoskus;
2. Võõrkeelteoskus;
3. Matemaatikapädevus ja teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest;
4. Infotehnoloogiline pädevus;
5. Õppimisoskus;
6. Sotsiaalne ja kodanikupädevus;
7. Algatusvõime ja ettevõtlikkus;
8. Kultuuriteadlikkus ja -pädevus.

Võtmepädevusi peetakse võrdselt olulisteks, kuna nad kõik saavad aidata kaasa eduka elu kujunemisele teadmisteühiskonnas. Nimetatud pädevused on paljuski kattuvad ja omavahel tihedalt seotud: ühe valdkonna jaoks kesksed oskused toetavad

ka teiste valdkondade pädevusi. Õppimine põhineb keele-, kirja-, arvutus- ja informatsiooni- ka kommunikatsioonitehnoloogia (IKT)-alastel oskustel ning õppimisoskus toetab kogu õpitegevust. Paljusid märksõnu kasutatakse neis suunistes läbivalt: kriitiline mõtlemine, loomingulisus, algatusvõime, probleemide lahendamine, riskihindamine, otsustusvõime ja emotsioonide konstruktiivne kontrollimine on olulised kõigi kaheksa pädevuse omandamisel.

1. **Emakeeleoskus** ⁽¹⁾

Määratlus:

Emakeeleoskus on suutlikkus väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui kirjalikult (kuulamis-, rääkimis-, lugemis- ja kirjutamisoskus) ning suhelda keeleliselt kohasel viisil ja loovalt erinevates ühiskondlikes ning kultuurilistes situatsioonides nii koolis, tööl, kodus kui vabal ajal.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised

Suhtlusoskus tuleneb emakeele omandamisest, mis on seotud inimese kognitiivse oskusega tõlgendada maailma ja seostada end teistega. Emakeeleoskus eeldab teadmisi sõnavarast, funktsionaalsest grammatikast ja keele funktsioonidest. See kätkeb ka verbaalse suhtluse põhiliikide, mitmesuguste ilukirjanduslike ja tarbetekstide ning eri stiilide ja registrite põhiomaduste tundmist ja mõistmist, et keelekasutus ja suhtlusviis varieerub sõltuvalt olukorrast.

Pädevus eeldab järgmisi oskusi: suulise ja kirjaliku suhtlemise oskust mitmesugustes suhtlussituatsioonides ja oskust oma suhtlusviisi jälgida ning kohandada seda vastavalt olukorra nõuetele. Samuti eeldab emakeeleoskus suutlikkust eristada ja kasutada eri liiki tekste, otsida, koguda ja töödelda teavet, kasutada abivahendeid ning oma suulisi ja kirjalikke argumente veenvalt ja kontekstikohaselt sõnastada ja väljendada.

Positiivne suhtumine emakeeleoskusesse kätkeb soovi arendada kriitilist ja konstruktiivset dialoogi, esteetilistest väärtustest lugupidamist ning soovi nende poole püüelda ja huvi teistega suhtlemise vastu. See eeldab, et ollakse teadlikud keele mõjust teistele ja vajadusest mõista ja kasutada keelt positiivselt ja sotsiaalselt vastutustundlikul viisil.

2. **Võõrkeelteoskus** ⁽²⁾

Määratlus:

Võõrkeelteoskus eeldab suuresti samasuguseid oskusi kui emakeeleoskus: see põhineb suutlikkusel mõista, väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui kirjalikult (kuulamis-, rääkimis-, lugemis- ja kirjutamisoskus) mitmesugustes sotsiaalsetes ja kultuurilistes situatsioonides koolis, tööl, kodus ja vabal ajal, lähtudes inimese vajadustest ja soovidest. Samuti hõlmab võõrkeelteoskus selliseid oskusi nagu suhtluse vahendamine ja kultuuridevaheliste erinevuste mõistmine. Inimese keeleoskuse tase varieerub nelja osaoskuse (kuulamine, rääkimine, lugemine ja kirjutamine) ja räägitavate keelte vahel ning sõltub inimese sotsiaalsest ja kultuurilisest taustast, keskkonnast ning vajadustest ja/või huvidest.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised

Võõrkeelteoskus eeldab teadmisi sõnavarast ja funktsionaalsest grammatikast ning verbaalse suhtluse peamiste liikide ja registrite tundmist. Olulised on ka teadmised ühiskonnas kehtivate konventsioonide, kultuuri ja keelte variatiivsuse kohta.

⁽¹⁾ Euroopa multikultuurseid ja mitmekeelseid ühiskondi silmas pidades tunnistatakse, et emakeel ei ole kõigil juhtudel liikmesriigi ametlik keel, ning et inimese täielik osalemine ühiskonnas eeldab võimet suhelda ametlikus keeles. Mõnes liikmesriigis võib emakeel olla üks mitmest ametlikust keelest. Sellistel juhtudel ning määratluse rakendamisel on meetmete võtmine liikmesriikide pädevuses, sõltuvalt nende konkreetsetest vajadustest ja olukorrast.

⁽²⁾ Oluline on tunnistada, et paljud eurooplased elavad kaks- või mitmekeelsetes perekondades ja kogukondades ning nende elukohaks oleva riigi riigikeel ei pruugi olla kõnealuste isikute emakeel. Asjakohaste rühmade puhul viitab kõnealune keeleoskus pigem riigikeelele kui võõrkeelele. Nende vajadus, motiveeritus ja sotsiaalsed ja/või majanduslikud põhjused kõnealuse oskuse arendamiseks loimumise eesmärgil erinevad nendest inimestest, kes õpivad võõrkeelt reisimise või töötamise eesmärgil. Meetmed kõnealuste juhtumite korral ning mõiste rakendamisel sõltub iga liikmesriigi vajadustest ja tingimustest.

Vajalikud põhioskused hõlmavad suutlikkust mõista kõnet, algatada, jätkata ja lõpetada vestlusi ning lugeda, mõista ja luua tekste, lähtuvalt isiklikest vajadustest. Samuti on tähtis kasutada otstarbekalt abivahendeid ning õppida keeli ka mitteformaalses kontekstis, mis on osa elukestvast õppes.

Positiivne suhtumine eeldab kultuurilisest mitmekesisusest lugupidamist ning huvi keelte ja kultuuridevahelise suhtluse vastu.

3. Matemaatika-pädevus ja teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest

Määratlus:

- A. Matemaatika-pädevus on oskus arendada ja rakendada matemaatilist mõtlemist, et lahendada mitmesuguseid igapäevaelus tekkivaid küsimusi. Hea arvutamiskõhne saavutamisel on rõhuasetus protsessil ja tegevusel ning samuti teadmistel. Matemaatika-pädevus hõlmab vähemal või suuremal määral ka võimet ja soovi kasutada matemaatilisi mõttemetodeid (loogikat ja ruumilist mõtlemist) ja esitusviise (valemid, mudelid, skeemid, graafikud).
- B. Teaduslik pädevus osutab võimele ja soovile rakendada loodusnähtuste selgitamiseks kasutatavaid teadmisi ja meetodeid probleemide identifitseerimiseks ning tõenditel põhinevate järelduste tegemiseks. Tehnoloogia-pädevuse all mõistetakse nende teadmiste ja meetodite rakendamist inimeste soovide või vajaduste teenistusse. Teaduslik pädevus ja tehnoloogia-pädevus eeldavad arusaamist inimtegevuse põhjustatud muutustest ja üksikisiku vastutusest.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised

- A. Matemaatikaalased vajalikud teadmised hõlmavad head numbrite, mõõtesüsteemide, struktuuride, põhitehete ja matemaatiliste esitusviiside tundmist, arusaamist matemaatilistest terminitest ja mõistetest ning küsimustest, millele matemaatika võib aidata vastuseid leida.

Vajalikud oskused on matemaatika põhiprintsiipide ja -protsesside rakendamine igapäevastes olukordades kodus ja tööl ning võime järgida ja hinnata argumentatsiooni. Pädevus eeldab suutlikkust mõelda matemaatilisel, mõista matemaatilisi tõendeid, suhelda matemaatilises keeles ning kasutada sobivaid abivahendeid.

Positiivne suhtumine põhineb austusel töö vastu, soovil otsida põhjendusi ning hinnata nende paikapidavust.

- B. Teaduses ja tehnoloogias hõlmavad põhiteadmised looduse põhiprintsiipide, põhiliste teaduslike mõistete, põhimõtete ja meetodite, tehnoloogia ja tehnoloogiliste toodete ja protsesside tundmist ning teaduse ja tehnoloogia poolt loodusele avalduva mõju mõistmist. Seega peaksid kõnealused pädevused aitama inimestel paremini mõista teaduslike teooriate, rakenduste ja tehnoloogia arengut, selle piire ja sellega kaasnevaid ohtusid (seoses otsustamisega, väärtustega, moraalsete küsimustega, kultuuriga jne) ühiskonnas.

Põhioskused on võime kasutada tehnoloogilisi vahendeid ja seadmeid ning teaduslike andmeid teatava eesmärgi saavutamiseks või teatava tõenditel põhineva otsuse või järelduse tegemiseks. Tähtis on ka oskus tunda ära teadusliku uurimuse põhiomadused ning suutlikkus tehtud järeldusi ning nendeni viinud mõttekäiku kirjeldada.

Pädevust iseloomustav suhtumine põhineb kriitikameel ja uudishimul, huvitumisel eetilistest küsimustest ning turvalisuse ja jätkusuutlikkuse tähtsakspeidamisel, eelkõige nendes küsimustes, mis käsitlevad teaduslikku ja tehnoloogilist arengut inimese enda, tema pere, kogukonna ja globaalsest seisukohast.

4. Infotehnoloogiline pädevus

Määratlus:

Infotehnoloogiline pädevus seisneb suutlikkuses kasutada oskuslikult ja kriitiliselt infoühiskonna tehnoloogiat nii töö, meelelahutuse kui suhtlemise eesmärgil. See põhineb peamiselt IKT-alastel oskustel: arvutite kasutamine info saamiseks, hindamiseks, salvestamiseks, loomiseks, esitamiseks ja vahetamiseks ning koostöövõrkudes osalemine Interneti teel.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

Infotehnoloogiline pädevus eeldab head arusaamist ja teadmisi infotehnoloogia olemusest, rollist ja infotehnoloogilistest võimalustest igapäevastes situatsioonides nii isiklikel ja meelelahutuslikel kui tööalastel eesmärkidel. See hõlmab peamisi arvutirakendusi, nagu teksti- ja tabelitöötlus, andmebaasid, info salvestamine ja haldamine, Interneti võimaluste ja potentsiaalsete ohtude tundmist, elektroonilist suhtlemist (e-post, võrgusuhtlus) tööalastel ja meelelahutuslikel eesmärkidel, teabe jagamiseks, koostöövõrkude loomiseks, õppimiseks ja teadustegevuseks. Oluline on ka mõista, kuidas infotehnoloogia toetab loominguilist ja uuendustegevust, suhtuda kriitiliselt saadaoleva teabe paikapidavusse ja usaldusväärsusesse ning olla teadlik infotehnoloogia interaktiivse kasutuse õiguslikest ja eetilistest põhimõtetest.

Olulised oskused on: oskus leida, koguda ja töödelda infot ning kasutada seda kriitiliselt ja süstemaatiliselt, eraldades linke kasutades olulist ebaolulisest ja reaalselt virtuaalsest. Tuleb osata rakendada sobivaid abivahendeid keeruka teabe loomiseks, esitamiseks ning mõistmiseks ning leida ja kasutada internetipõhiseid otsingusüsteeme ja muid teenuseid. Tähtis on ka oskus kasutada infotehnoloogiat kriitilise mõtlemise, loominguilise ja uuendustegevuse toetuseks.

Infotehnoloogia kasutamine nõuab kriitilist ja läbimõeldud suhtumist saadaolevasse teabesse ning vastutustundlikkust interaktiivse meedia kasutamisel. Pädevust aitab arendada ka huvi osaleda võrkudes ja ühendustes kultuurilistel, sotsiaalsetel ja/või ametialastel eesmärkidel.

5. Õppimisoskus

Määratlus:

Õppimisoskus on järjepidev teadmiste omandamise oskus. Pädevus eeldab teadlikkust oma õpiprotsessist, vajadustest ja võimalustest ning oskust kõrvaldada takistused eduka õppimise teel. See pädevus hõlmab uute teadmiste ja oskuste omandamist, töötlemist ja seostamist eelnevaga, samuti sobivate juhendajate leidmist ja nende abi kasutamist. Õppimisoskus võimaldab õppijatel eelnevatele teadmistele ja elukogemusele tuginedes omandada ja rakendada teadmisi ja oskusi mitmesugustes olukordades nii kodus, töö- kui koolis. Pädevuse omandamisel mängivad esmatähtsat rolli motiveeritus ja enesekindlus.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

Kui õpitakse kindlal tööga või karjääriga seotud eesmärgil, vajatakse teadmisi nõutavatest pädevustest, teadmistest, oskustest ja kvalifikatsioonidest. Igal juhul on õppimisoskuse omandamiseks vaja, et õppija teaks, milliseid õpistrateegiaid ta eelistab ja saaks nendest strateegiatest aru, mõistaks oma oskuste ja kvalifikatsioonide tugevaid ja nõrku külgi ning oleks suuteline leidma haridus- ja koolitusvõimalusi ning sobivaid juhendajaid ja/või toetajaid.

Vajalikud oskused hõlmavad esmalt edasiõppeks vajalike põhioskuste (kirja-, arvutus- ja IKT-alased oskused) omandamist. Inimene peab suutma põhioskustele toetudes omandada, töödelda ja assimileerida uusi teadmisi ja oskusi. See nõuab oma õpitegevuse, karjääri ja töö otstarbekat korraldamist ning eelkõige võimet järjekindlalt õppida, keskenduda pikkade perioodide vältel ning hinnata kriitiliselt õppimise eesmärke. Õppijad peavad suutma töötada iseseisvalt, näidates üles enesedistsipliini, aga samuti teha õppeprotsessis ka kollektiivset tööd, kasutada ära heterogeense rühma eeliseid ning jagada omandatud teadmisi. Inimesed peavad oskama oma õpitegevust korraldada, oma tööd hinnata ja vajadusel otsida nõu, teavet ja tuge.

Positiivne suhtumine kätkeb motivatsiooni ja enesekindlust, mis võimaldaks edukalt õppida kogu elu. Probleemide lahendamisele suunatud mõtlemine aitab kaasa nii õppimisele kui inimese võimele ületada takistusi ning kohaneda muutustega. Positiivset suhtumist aitab kujundada ka soov kasutada varasemaid teadmisi ja elukogemusi ning uudishimu, mis ajendab otsima uusi õppevõimalusi ning õpitut mitmesugustes elus ette tulevates olukordades rakendama.

6. Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Määratlus:

Need personaalsed, isikutevahelised ja kultuuridevahelised pädevused hõlmavad kõiki käitumisviise, mis võimaldavad inimestel osaleda tõhusalt ja konstruktiivselt sotsiaalses ja tööelus ning eelkõige aina mitmekesisemaks muutuvus ühiskonnas ja vajadusel lahendada konflikte. Kodanikupädevus võimaldab inimestel kasutada täielikult ära oma kodanikuõigusi, toetudes teadmistele sotsiaalsetest ja poliitilistest mõistetest ja struktuuridest ning aktiivse ja demokraatliku osalemise soovile.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

- A. Isiklik ja sotsiaalne heaolu nõuab, et inimene tunneks võimalusi optimaalse füüsilise ja vaimse tervise saavutamiseks ning mõistaks selle tähtsust enda, lähima suhtlusringkonna ja oma pere jaoks, ning teaks, kuidas tervislikud eluviisid saavad sellele kaasa aidata. Edukaks inimestevaheliseks suhtlemiseks ja ühiskonnaelus osalemiseks tuleb mõista eri ühiskondades ja keskkondades (nt tööl) üldiselt kehtivaid käitumisreegleid. Sama oluline on tunda inimeste, rühmade, tööorganisatsioonide, soolise võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise, ühiskonna ja kultuuriga seotud põhimõisteid. Väga oluline on mõista Euroopa ühiskondade paljukultuurilistust ning sotsiaalmajanduslikke mõõtmeid ning seda, kuidas rahvuslik kultuuriline identiteet suhestub Euroopa identiteediga.

Pädevus eeldab oskust suhelda konstruktiivselt erinevates keskkondades, olla salliv, väljendada ja mõista erinevaid seisukohti, pidada veenvalt läbirääkimisi ning tunda empaatiat selle pädevuse põhielemendina. Tuleb osata toime tulla stressi ja frustratsiooniga ning seda konstruktiivselt väljendada, samuti olla võimeline eristama isiklikku ja tööelu.

Pädevus eeldab suhtumist, mis põhineks koostööl, enesekindlusel ja aususel. Inimesed peaks huvituma sotsiaalmajanduslikust arengust, kultuuridevahelisest suhtlemisest ja väärtushinnangute mitmekesisusest, tundma austust teiste vastu ning olema valmis eelarvamuste kõrvalejätmiseks ning kompromissideks.

- B. Kodanikupädevus põhineb teadmistel demokraatia, õigluse, võrdsuse, kodakondsuse ja kodanikuõiguste kohta, mis hõlmab ka teadmisi selle kohta, kuidas neid mõisteid väljendatakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja rahvusvahelistes deklaratsioonides ning kohaldatakse mitmesugustes institutsioonides piirkondlikul, riiklikul, üleeuroopalisel ja rahvusvahelisel tasandil. See hõlmab teadmisi kaasaja sündmuste kohta, samuti peamiste sündmuste ja suundumuste kohta oma riigi, Euroopa ja maailma ajaloos. Lisaks tuleks arendada teadlikkust sotsiaalsete ja poliitiliste liikumiste eesmärkidest, väärtustest ja poliitikast. Samuti on oluline teada Euroopa integratsioonist ning ELi struktuuridest, põhilistest eesmärkidest ja väärtustest ning teadvustada mitmekesisust ja kultuurilisi identiteete Euroopas.

Vajalikud oskused on oskus suhelda avalikus sfääris ning tunda solidaarsust ja huvi kohaliku ja laiema kogukonna probleemide lahendamise vastu. See nõuab kriitilist ja loominguist mõtlemist ning konstruktiivset osalemist kogukonna tegevuses ning otsustamises kõigil tasanditel kohalikust riikliku ja Euroopa tasandini, eelkõige hääletamise teel.

Positiivne suhtumine eeldab igakülget austust inimõiguste vastu ja võrdsuse tunnustamist demokraatia alusena ning eri religioonide ja rahvuste väärtussüsteemide vaheliste erinevuste mõistmist. Samuti on tähtis, et inimene tunnetaks oma kuuluvust kohalikku kogukonda, riiki, Euroopa Liitu, Euroopasse ja maailma üldiselt ning sooviks osaleda demokraatlikus otsustusprotsessis kõigil tasanditel. Sinna alla käib ka vastutustunde olemasolu, samuti mõistmise ja austuse ülesnäitamine ühenduse ühtekuuluvuse tagamiseks vajalike väärtuste suhtes, nagu demokraatlike põhimõtete austamine. Konstruktiivne osalemine eeldab ka soovi olla aktiivne kodanik, toetada sotsiaalselt mitmekesisust ja ühtekuuluvust ning austada teiste väärtushinnanguid ja privaatsust.

7. Algatusvõime ja ettevõtlikkus

Määratlus:

Algatusvõime ja ettevõtlikkus viitab inimese võimele mõtteid tegudeks muuta. See eeldab loominguist, uuendusmeelsust ja riskivalmidust, samuti oskust kavandada ja läbi viia oma eesmärkide saavutamist võimaldavaid projekte. See pädevus ei tule üksikisikutele kasuks mitte üksnes koduses ja ühiskondlikus igapäevaelus, vaid ka töökohal, aitab neil mõista oma töö konteksti ja kasutada ära võimalusi ning on aluseks konkreetsematele oskustele ja teadmistele, mida vajavad sotsiaalse või äritegevusega alustajad või sellele kaasa aitajad. See peaks sisaldama eetiliste väärtuste teadvustamist ja edendamata head juhtimistava.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

Vajalikud teadmised hõlmavad võimet teha kindlaks olemasolevad võimalused isiklikus elus, kutsealal ja äritegevuses, sealhulgas üldisemat arusaamist elu- ja töökeskkonnast: teadmised majanduse toimimisest ja tööandja või organisatsiooni võimalustest ja probleemidest. Samuti tuleb mõista ettevõtete eetilist rolli ja seda, kuidas ettevõtted saavad näiteks õiglase kaubanduse või sotsiaalse aktiivsuse kaudu aidata kaasa ühiskonna positiivsele arengule.

Vajalikud oskused on aktiivne projektijuhtimine (muuseas kaasa arvatud võime kavandada, organiseerida, juhtida, delegeerida, analüüsida, suhelda, kontrollida, hinnata ja tulemusi registreerida), tõhus esindamine ja läbirääkimiste pidamine ning oskus töötada nii üksikult kui töörühma liikmena. Väga oluline on võime mõista oma tugevaid ja nõrku külgi ning hinnata ja võtta õigustatud riske.

Ettevõtlikku suhtumist iseloomustab algatusvõime, aktiivsus, iseseisvus ja uuendusmeelsus isiklikus, töö- ja ühiskondlikus elus. Samuti eeldab see motiveeritust ja tahtekindlust nii isiklike kui ühiste, kaasa arvatud tööalaste eesmärkide saavutamiseks.

8. **Kultuuriteadlikkus ja -pädevus**

Määratlus:

Oskus pidada tähtsaks ideede, kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendust mitmesuguste vahenditega – muusika, lava- ja kujutav kunst, kirjandus.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

Kultuurilised teadmised seisnevad teadlikkuses kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ning nende rollist maailmas. See hõlmab põhiteadmisi peamistest kultuurisaavutustest (sealhulgas popkultuurist). Tähtis on mõista Euroopa ja maailma teiste regioonide kultuurilist ja keelelist mitmekesisust, vajadust seda säilitada, ning esteetiliste tegurite olulisust igapäevaelus.

Oskused on seotud nii mõistmise kui väljendusega: nii oskus hinnata ja nautida kunstiteoseid ja -sündmusi kui ka eneseväljendus mitmete vahendite kaudu, lähtudes inimese kaasasündinud võimetest. Samuti on tähtis osata seostada oma isiklike loomingulisi ja eneseväljenduslikke seisukohti teiste arvamusega ning leida ja realiseerida kultuuritegevuse sotsiaalseid ja majanduslikke võimalusi. Kultuuriline väljendus on oluline loominguliste oskuste arendamiseks, mida saab üle kanda mitmetele tööalastele tasanditele.

Oluline on avatud suhtumine ja lugupidamine kultuurilise väljenduse mitmekesisuse vastu, mis võib põhineda oma kultuuri sügaval mõistmisel ja identiteeditundel. Positiivne suhtumine hõlmab ka loomingulisust ning soovi arendada esteetilisi võimeid kunstilise eneseväljenduse ja kultuurielus osalemise kaudu.
